

Andrej Hofer,

vrl domoljub in katoličan.

V. Tirolci osvobodé tretjič deželo.

Tirolska je bila sicer prosta sovražnika, a vendar jo je še obdajal ob vseh mejah. Andrej Hofer je torej gledal, da zavaruje meje, zatorej se pre-skrbi s svíncem in strelivom. Tudi se je urilo v orožji vse, kar je le puško nositi moglo.

Ko so Tirolci takó svoje meje utrjevali, dobajale so iz bojišča različne vesti o cesarskej armadi na Tirolsko.

Po nesrečnej bitki pri Vagramu v dan 5. in 6. julija se je umaknil nadvojvoda Karel s cesarsko armado na Moravsko. Tudi v Galiciji se je bila med tem obrnila vojskina sreča. Rusi in Poljaki so posedli malo ne vso de-želo. V tej zadregi sklene cesar Franc I. z Napoleonom Dunajski mir v dan 14. oktobra 1809. l.

Glas o sklenjenem dunajskem miru je dospel kmalu tudi v Tirole. Brambovci so z ramami majali in nič kaj verjeli tej novici. Še le ko je nadvojvoda Ivan sporočil Andreju Hoferju, da je bil cesar prisiljen skleniti mir zaradi vojne nesreče, zaukazal je A. Hofer, naj se ta mir drží po vsej deželi, ako ga bode držal tudi sovražnik.

A zmagovalnemu Napoleonu se je ravno ta čas dozdeval posebno pri-praven, da si podjarmi uporno Tirolsko. Zató je odposlal generala Lefeborea s 30.000 mož preko Solnograškega proti Tirolskemu; a druga armada naj napade z Bavarske, in tretja iz Lombardije uporno deželo. Zna se, da so bili Tirolci v hudej stiski.

Vsa armada, ki naj bi podjarmila svobodoljubno ljudstvo, štela je preko 50.000 mož. Brez posebnih opovir je sovražnik zasedel v dan 30. julija glavno mesto.

Od tod je poslal vrhovni poveljnik Lefeboré generala Bouyer-ja proti Brenerji, da se združi z oddelkom, ki se je pomikal po Adižkej in Pusterskej dolini. Sovražnik ni nikjer zadel na brambovce; še celó Brenerjeva soteska ní bila zavarovana.

Ko Andrej Hofer poizvé, da se sovražnik pomika v deželo, odposlal je nemudoma séla k generalu z ukazom, naj ne prodira dalje, ker to naspro-tuje sklenjenému miru. Ker se sovražnik ni zmenil za to, sklical je Andrej Hofer brambovce zopet skupaj; njegov klic ni bil zamán!

Jože Speckbacher s svojim krdelom je zasedel med Stercingom in Briksnom sotesko, po katerej se je pomikal sovražnik, ne nadejajoč se ne-varnosti. Ob strminah nad sotesko je pa Speckbacher zaukazal nakopičiti kamenja, hlodov in družih sprožljivih stvari. Ko je prišel sovražni oddelek na óno mesto, sprožijo brambovci pripravljeno kamenje, ki se je vsulo sne-ženemu plazu jednako na sovražnika, da jih mnogo pokonča in jim pot zaprè, da ne morejo dalje. Po strašnih izgubah se je moral general Bouer umakniti nazaj proti Stercingu.

Lefebore, čuvši o strašnej nezgodi, ki je zadela generala Bouer-ja, šel je sam v dan 5. avgusta proti Stercingu, da bi kaznoval uporne Tirolce. Ali

ti so mu zastavili pot. Ko vidi, da se tu ne bode mogel dolgo držati, hoče po noči na tihem umakniti se nazaj v Inšpruk. Ali tudi Andrej Hofer je to dobro znal. Zaradi tega je skrbel, da sovražnik ni tako dobrim kupom nog odnesel. Kakor hudourniki deró po strmih bregovih, takó je drlo vse, kar je le orožje nositi moglo od vseh krajev za bežečim sovražnikom. Tudi Andrej Hofer in Speckbacher s svojimi brambovci sta mu bila vedno za petami. Popolnem tepen je dospel ošabni general v dan 13. avgusta v Inšpruk. Ali tudi tu se mu ni boljšega nadejati! Užé so ga obdajali okolu in okolu hrabri brambovci kakor trden jéz, katerega podreti mu ne bode lahko. Oguji po hribih, krasno razsvetljevajoč nočno tmino, oznanovali so utrujenaj armadi novih bojov. Pomanjkovalo je sovražniku tudi užé živeža.

Kakor besen je preklinjal Tirolce ter se rotíl, da v tej preklicanej deželi neče dalje ostati. A poprej mora skusiti, kaj zna svobodoljubni narod, kateremu se teptajo z nogami starodavne pravice, katere bolj čisla in ljubi, nego li življenje in imovino.

Sovražna armada, po tolikih izgubah broječa še okolo 25.000 mož, bila je razpostavljena na planem in po holmci Izelji poleg Inšpruka.

V tem se je Andrej Hofer združil z družimi vodji in stopil v zvezo z brambovci gorenje Inske doline. Sklenilo se je, napasti sovražnika v dan 13. avgusta. Bila je ravno nedelja. Duhovniki so maševali na vse zgodaj in podelili brambovcem sv. odvezo. Potem se prične priprava za boj. Vseh brambovcev je bilo okolo 18.000. Desno krilo je vodil Jože Speckbacher; rudečebradec o. Joachim Haspinger pa je prevzel vodstvo levega; središču in rezervi na cesti proti Izelju je pa zapovedoval Andrej Hofer sam.

V močnih oddelkih se pomikajo brambovci proti sovražniku, in okolo 7. ure se uname boj po celej vrstí. Na obeh straneh se je bojevalo jako srdito; zmaga je omahovala sedaj na to, sedaj na ono stran. Okolo pólnudne je divjal boj najhuje v središči. A nobena stran ne odjenja. — General Lefebore je sklenil vzeti brambovcem hrib Izelj, naj stane kar hoče. V ta namen je odposlal novo četo Bavarcev; sedemkrat so naškočili hrib, a junaški brambovci so jih vselej srečno odbili. Po strašnih izgubah so se morali umakniti in nastopivša noč je ustavila ljuto klanje.

Druzega dne so hoteli Tirolci sovražnika novič napasti. A deževno vreme jih je zadržalo.

Maršal Lefebore je spoznal, da ne more streti strpljivosti in poguma tega gorskega ljudstva, niti je sposobna njegova armada za daljne boje. Zatorej je sklenil umakniti se iz nevarnih hribov. Po noči 14. avgusta je zapustil Inšpruk ter je hitel po Inskej dolini proti Solnograškemu. Speckbacher in Haspinger s svojimi brambovci sta ga spremljevala.

V dan 20. avgusta zopet ni bilo sovražnika v deželi.

Junaški Tirolci so torej tretjič zapodili sovražnika iz dežele. Duša in vodja jim je bil priprost kmet — kerčmar Andrej Hofer. Zaupanje katero je stavil narod vanj, je vrlo dobro opravičil.

VI. Andrej Hofer vlada Tirolsko.

Postavne gosposke sedaj ni bilo na Tirolskem. Vlada je torej prišla v roke glavnemu vodji Andreju Hoferju.

Če tudi le malo izobražen in priprost kmet, znal je vrlo dobro vzdržati red in potolažiti razburjeno ljudstvo.

Da-si prvi v deželi ostal je v svojem obnašanju vendar stari, priprosti in prijazni Andrej Hofer. Stanoval je v cesarskeji palači. Vsako jutro in večer je hodil v bližnjo farno cerkev molit. Po večerji je molil s svojim spremstvom rožni venec in še dokaj očenašev raznim svetnikom na čast, da izprosijo blagoslova deželi. Hrana mu je bila priprosta. Imel je navado reči: „Kmetje smo, a ne gospōda!“ Stražo pred palačo so mu oskrbovali zvesti Pasajerci. Vse, karkoli je storil ali zaukazal, storil in zaukazal je v imenu cesarjevem ali pa v imenu nadvojvode Ivana, za čegar namestnika se je vedel. Tudi je skušal poravnati krivice, katere je bila naredila bavarska vlada.

Ker je bilo v njegovem uradu dokaj posla, znal si je izbrati zanesljivih in sposobnih ljudi za uradnike. Samo najvišje vodstvo brambovcev si je pridržal sam, ter delal na to, da bode mogel odbiti nove napade; kajti bil je tega mnenja, da cesar ne bode odstopil za nobeno ceno Tirolske sovražnikom. Bilo mu je mar le za blagor svoje ljube domovine. Za svojo čast, slavo in dobiček se ni zmenil; bil je nesebičen. Tirolska je bila srečna pod njegovo vlado. Žalibog, da je komaj dva meseca uživala dežela to srečo.

Andrej Hofer je dobro znal, da se Tirolsko po tolikih žrtvah ne bode moglo držati, ako ne dobi zdatne pomoči od cesarja. Kajti sovražnik je okolo in okolo oklepal deželo. Zategadel se je obrnil do cesarja, razložil mu svoje dosedanje vedenje in stanje na Tirolskem ter je sklenil svoj list takole: „Ako pa v sedanjem položaji ni mogoče zvestej in udanej deželi brze pomoči poslati, naj se vsaj sporoči, kakō stojé stvari, da vsaj sprevidimo, ali bi bila daljna obramba v rešitev preljubej nam domovini ali pa v njeni popolni pogin.“ — Razumé se, da cesar po tolikih izgubljenih bitkah ni mogel pomoči poslati.

Pač pa je iznenadilo o tem času Andreja Hoferja cesarjevo odlikovanje. Cesar Franc I. je namreč poslal blagemu Hoferju za njegovo zvestobo in žrtvanje za domovino in cesarja zlato svetinjo z verižico in pa 3000 zlatov za stroške deželnih brambovcev. Poslanci s cesarskim darom so prišli v dan 29. septembra v Inšpruk.

Andrej Hofer je zaukazal, naj se dan 4. oktobra — t. j. godovni dan cesarjev — praznuje po vsej deželi s slovesno božjo službo in zahvalno pēsnijo.

Posebno slovesno se je ta dan praznoval v Inšpruku. Vsi uradi z Andrejem Hoferjem na čelu so se udeležili slovesnosti. Po dokončanej sv. maši je blagoslovil opat Viltskega samostana svetinjo, katero je bil cesar poslal ter jo slovesno obesil Andreju Hoferju okolo vratú. Nepopisno je bilo veselje v tem trenutku domoljubnega ljudstva in neizrekljivo veselje Andreja Hoferja samega. Ne toliko zaradi časti, s katero ga je počastil cesar, nego zaradi tega, ker je s tem odlikovanjem cesar sam odobril njegovo dosedanje delovanje.

To cesarjevo odlikovanje je v Andreji Hoferji še bolj utrdilo misel, da Tirolske nikdar ne odstopi sovražniku. Ravno to je preslepilo blazega in drugače zeló bistrumnega Andreja Hoferja, da ni sprevidel nevarnega stana ter se je dal preslepiti od sanjačev in napetnežev ter je tako pahnil sebe in deželo v neizrečeno nesrečo.

(Dalje prih.)